

Latina, et Greca Ecclesia trium epistolarum auctorem tenet, quem Syriae, atque Arabic exemplaria tribus epistolis ex ordine in canonem relatis euodem esse omnium auctorem probant, quem conceila, et Patres traditione duci Electe matrone, et Caio epistolas dedisse testantur.

Quapropter Eusebius, relato Papie dicto, duos Joannes fuisse ad summum non repugnat; addit enim, ex quo sit, ut vera videatur esse narratio illorum (Rufinus verit Arianorum), qui duos eodem nomine appellatos in Asia tinxisse dixerunt, et apud Ephesum duo esse separata, et utrumque Joannis hactenus nominari. At de duarum epistolarum scriptore non verbum quidem loquitur, et si de revelatione, id est, Apocalypsi aliquid dicat; unde pessimè concluditur confirmatum fuisse ab Eusebio eorum opinionem, qui in Papie verbis plus intelligant quam ille dixisset. Hieronymus vero ex aliorum sententiis loquitus de duplice sepolcro duobus epistolarum scriptoribus extructo, non ex sua, in opposito enim loco prosequitur: Nonnulli putant duas memorias ejusdem Joannis Evangeliste esse; tum ibidem in Papia loquens, iterum de monumento illo duplci ait: Hoc autem dicimus proper superiorum opinionem quam à plerisque retulimus traditam duas posteriores epistolas Joannis, non Apostoli esse, sed Presbyteri. In epistolis denum ab Ageruchiam, ad Evagrium, et in epistola 105, recitas sub nomine B. Joannis Apostoli initia epistolarum secundae et tercie, de quibus presentem est questione.

Ex Diotrepis deinde, Christiani hominis, et Ecclesiae veluti Praefecti arrogaut, quā Joanni scriptori tertie epistole obtricabat, perperam colligitur seniorem cum tantum fuisse, non Apostolum summam auctoritatem, ac si nemo unquam ex domesticis fidei restituisse Apostolum. Quanta Petrus, quanta Paulus, quanta Jacobus ab iismet perseri sunt, qui Christo nomen dederant, quales erant Simon, Cephalus, corrumque discipuli, qui sanctissimos Apostolos multis jure lacescerent?

Repudiatas denum fuisse ab Ecclesiis duas epistolas, quis nisi temerè affirmaverit? Aliud est in canonem non admittere Scripturas quadam, atque an Apostoli sint, iudicium colibere, quousque planissime sint certi; aliud apocryphas, et spiritu sancto indiginas reputare. Primum damus fessice nouissimas Ecclesias, quod et in paribus causis scep̄ fecerunt, cum quedam dubitanti ratio subiubebatur; alterum ne damus, nec ilius unquam extorquet, neque ipse demonstrabit. Scriptis, an oculis traducet in varia idioma epistole sint, neptim est multis inquirere, ubi Clementis Alexandrinii, aquae Irenei vetustissimorum Patrum testimonia proferuntur, atque omnium Latinorum, Graecorum, Syrorum, aliorumque Orientium exemplaria utrunque epistolas exhibentia. Illud certò affirmamus nunquam probatum iri ab ullis Ecclesiis cuiuscumque nationis secundam et tertiam Joannis epistolam fuisse rejectas.

Harum epistolarum altera Electe inscripta est, altera Caio, ut monimus. Nobilis quedam matrona non

procui Epheso degens Electa nomine fuisse, ut plurimum dicitur, cui Joannes per epistolam gratulatus est christianam vitam filiorum, atquehortationes dedit ad foventam charitatem, ad precepta Dei observanda, vitandosque fidei inimicos, Jesum Christum in carne venisse negantes. Fieri etiam potest Electam ideo generali significacione dictam, quid christianam fidem amplexi in ea permaneret; quid fortasse in diaconiam esset electa, ac veluti mater in ea Ecclesia, in qua erat, haberetur; non quid Electa esset aut nomine, aut cognomento. Nam, quod ab aliquibus dicitur, Electa nomine Ecclesiam potius designatam, cui litteras dedit Joannes, quam singularem feminam fidei conspicuum, placere non potest. Absurda enim mīli videtur inscriptione, et ab Apostolorum sive etate, sive gravitate aliena: Senior Electa Domina... Insolens et illud versiculi quinti: Et nunc rogo te, Domina, si florenti Ecclesia, ut quidam volunt, has dicerebent. Quis enim audiret unquam Domina titulum Ecclesiam datum? Etsi enim opponant, credibile non esse duas sorores colentes nomine Electa vocatas; et duas idcirco potius Ecclesias debere intelligi, quarum altera alteri salutem diceret: Salutant te filii sororis tuae Electa, vers. ult., tamen credibilis est, et sorori alteri ob priorem virtutem, et officium idem quomodo nomen datum esse; vel sanè nihil vetat, quin legamus: Salutant te filii sororis tuae, & Electa.

Gaius, sive Caius nemo certe dicere potest quis, aut unde fuerit. Caius alter est Corinthius in epistolis D. Pauli ad Romanos, et ad 1 Corinthus commemoratus; alter Derbaeus in Actis Apostolorum, cap. 2; fortassis est et tertius ab utroque distinctus, Macedo dicitur, ibid., cap. 10. Sed quis affirmet hos adhuc vivisse, cum Joannes seruit scriberet? Quis etiam Caium à Joanne filium appellatum non potius ab ipso in fide genitum fuisse credit, cum tamen illi essent Pauli discipuli? Operam profecto in re obscurissima nihil profituram insunt, qui Caii hujus vestigia perscruntur. Quisquis illo sit, testatur Joannes se magnum percepisse volupitatem, cum sibi nuntiatum est pietate, et caritate illum esse præstantem. Dicit inter cetera juxta Grecum textum: ἐπιστολὴ της Καΐας, scripta Ecclesia; tunc Latinum fortasse rectius: Scripta genitum Ecclesia; sed is qui amat primatum generis in eis, Diotrepheis, non recipit nos, vers. 9. Deinde minatur, si illi profectionem fecerit, quam cogitat, Diotrepheus non fore malefici, et malediti reprehensionem effugit; que, ni fallitur, signa sunt, Caium cuiusdam Asiae orbis non procul Epheso dstantis habitatorum fuisse. Quis enim facile potest Joannem proiectum etatis, fortassis post suam ab exilio liberationem, longum iter suscipere constituisse ad compescendam hominem audiaceam?

ARTICULUS XI. De Epistola veati Jude.

Si operam nostram postularer ponit in re non necessaria, qui plura de epistola S. Jude sive auctore, sive auctoritate à nobis requireret, vel cum maximè abundante

daremus otio, quid non imprudens sit in tantâ inopia, et summa, penè dixerit charitate? Auctor epistola est *Judas Iesu Christi servus, frater autem Jacobi, Thadeus cognomen, et Zelotes appellatus, de eius genere, & familia non attinet dicere, postquam in superiore articulo de Jacobo disputatum est.* Et ipsum quidem auctorem esse tota antiquitas, claris, et doctis viris constans, memoria prodidit. Origenes, tom. 9, comment. in Matth., et homil. 7 in Josue, de Judâ Apostolo haec habet: *Judas Apostolus epistolam scriptis paucorum quidem versuum, plena verò efficacibus verbis gratia celestis.* Clemens Alexandrinus utroque 5 libro Stromat., et Pedag., Judam se Domini se vum, et Jacobi fratrem dicere sati habuisse, inquit, fratrem autem Domini se non appelleas, quid ejus pudoris, et modesties fuit. Tertullianus, de Cultu femin., cap. 7, non modò Apostoli Jude epistolam esse dicit, verum etiam inde libro Enoch in ea commemoratione divinitati haberi oportere concludit. Eusebius, que de Jacobi, et Joannis epistolis, eadem et de istâ loquitur. Concilia, et Patres omnes, in quibus praesidium cause collocavimus, quama de Petri, Jacobi, et Joannis epistolis suscepimus, iisdem ipsis in locis apostolice istius epistola auctoritatem taentur. Ex quo etiam cognoscitur à IV seculo, et deinceps exempta ab omnium et fidelium, et Ecclesiarum animis suspicione illam, in quam olim apud quosdam ventum erat, de epistola auctore, et dignitate, ut vero testari potuerit S. Hieronymus de Viris illustribus in Judâ, auctoritatem vestuale jam, et usus meritis, et inter sanctas Scripturas computari. Atque id persuscas adhuc Unitariis est, et Augustana confessionis videlicibus, ut nemo jam reperiatur, qui Lutheri vel audacia verba probet, vel consilium avertendi suos ab adhuc epistole fide. Calvinus quoque argumento commentatorum in epistola Jude non potuit, quin posteriorum omnium Patrum affirmationem priorum quorundam disputationis anteposuerit; at enim, eti inter veteres dissensio fuerit; tamen quod utilissima epistola lectio sit, quid nihil cum apostolica doctrina puritate non consentaneum contineat, quid multò jam tempore omnes probi viri pro authenticâ habuerint, se libenter alii sacris epistolis adjungere.

Jam Patres, atque interpretes duplex gravius argumentum dissoluerunt, quod aliquis ab epistole assensu detrahere videbat; est autem illud, quia assumitur à Scriptore testimonium ex libro Enoch, qui omnium iudicio apocryphus est; assumunt et alterum ab altero apocrypho libro, cuius titulus erat: Assumptio Mosis; ergo et epistola non potest nisi apocryphus esse. Dicimus enim eum Patribus, atque interpretibus primò non constare, utrum ab illo libro potius, quam à Traditione, vel divinâ Revelatione accepterit Judas, que de Enoch, et de Michaelis Archangelis disputatione cum diabolo scriptis versibus 9 et 14: Cum Michael Archangelus cum diabolo dispans alteraretur de Mosis corpore... Prophetavit autem et de his septimis ab Adam Enoch dicens: Ecce venit Dominus in sanctis milibus suis. Nam quemadmodum

Apostolus Paulus, epist. 2 ad Timoth., cap. 5, v. 8, Joannes, et Mamire restituisse Mosi scripsit, non ullius libri, sed traditione monumento dictus; sic Judas Enoch verba, et demonis cum Michaeli archangelo concertationem, qua ex traditione, non ex illo scripto crederentur, epistola inserere potuit. Deinde ut Origenes, et apertus Hieronymus, in cap. 1 epist. ad Tit. docet; esto auctor epistole ab apocrypho libro testimonia exciperit; epistola tamen auctoritas non minuitur; neque indigne Apostolo est opportuno ex apocryphis scripturis aliquid efficere. Paulus sine illo Apostolice offici detributum ab Arato, à Menandro, ab Epimenide, à gentilium scriptis quasdam sententias sumpsit, quibus commode usus est ad gentiles instituendos, vel objurgandos; cur ergo Judas ab Hebreorum libris quasdam hauirire non potuit instituto suo confirmingo accommodatissima? Etsi enim libri essent apocryphi, verum aliquid continebant, quod Judas divina lumine illustratus à falso secrevit, atque usurpavit. Nam multi sunt apud Hebreos libri, quos perporam patriarchis suis tributis gens Hebraica, eorumque nomine vulgavit, quid nonnulla, quae à patriarchis suis credebantur tradita, in eos libros conjuncta sint, ex quorum numero est liber Enoch multis ceterum plenus ineptus; sed quemadmodum in fabulis ferè nihil tam pravum est, quin aliquid veri et boni exhibeat; sic in libro Enoch inter commenta, et deliri somniantum Hebreorum quiderat sincerum, atque integrum, dignum quod Apostolico scripto insereretur.

Cetera, que Grotio suspicionem crebat, nihil commovent virum, qui levibus conjecturis non soleat abducere à majorum fide; quae enim profert, vix quidquam habent momentum. Atque adnotacionibus in epistola Jude: Si Apostolica fuisse habet hec epistola, versa fuisset in omnes linguis, et recepta per omnes Ecclesias; in lingua autem Syriacam olim traducta non erat: aberat enim à Syriorum codicibus, neque in omnibus Ecclesiis suscepiebatur. Quamobrem addit: credentiam potius est Judam Hierosolymorum episcopum, qui Il Seculo Hadriano imperante florebat, epistolam istam edidisse, cuius initio exscriptor quidam, ut auctoritate maiorum conciliaret, et apostolicam esse confirmaret, additionem illud fecit: Frater autem Jacobi, cum in primitigeni codicibus scriptum esset tantum, *Judas Iesu Christi servus.*

Evidem si semper, si ab omnibus, si ubique, si dissentiente nomine creditum esset Jude apostoli esse epistolam, fieri non potuisse, quin in omnia idioma ab initio ea traduceretur, et propagaretur per universas Ecclesias; sed si quidam de hoc ipso dubitarent, an cujus nome praenotabatur, ille scripsisset, quid miremur ab unius nationis exemplaribus absuisse, aut ab omnibus Ecclesiis non probatum? Dubitarent autem plerique propter apocryphos in ea, ut putabant, commemoratos libros, vel salem doctrinam ab apocryphis libris excerptam; ii igitur neque illa uti, neque inter sacras Scripturas recensere debuerunt. Ceterum, cum seipsum Judam Iesu Christi servum nominet; cum à secundi seculi scriptoribus

illustrioribus, et deinceps apostoli Iudee epistola eredatur; cum nemo consulit, et datā opera illam rejector; cum postea cojuscumque nationis, atque Ecclesie fideles native idiomatice legerint, imprudenter omnino nunc ob sistunt monumentis toto orbe primitissimis. Consilium vero illud, quod Iudee Apostolo detracitam epistolam Iudee alteri Hierosolymorum episcopo tribuendam censem Grotius, arrogans nullo est. Cur ipse epistola Iudee Christi servus retinendum putat; alteram autem ejusdem partem Frater Jacobi delendam? Vel enim utraque pars expungenda est, vel relinquenda utraque. Nullus quippe codex, quod aut nos, aut Ipse sciat, unum sine altero habet. Deinde Clemens Alexandrinus, secundo labente seculo, non tam suam protulit, quam ecclesiarum iudicium Apo-tolo Iudee epistolam adjudicavit, vel saltem testimonio suo docuit Iudee fratris Domini nomine epistolam fuisse à etate vulgarissimam. Origenes autem tunc hesitatione tanquam de Apostolica epistola loquitur. Quis ergo cum Grotio credit ea verba: *Frater autem Jacobi*, sub Hadriano imperatore sanguinem aliquem supposuerit; presertim cùm nulla ejus adiumenta probabiles causas aferat? Quid si ita esset, cur, qui Origenis temporibus dubitabunt, an divina esset epistola, eo Grotii argumento caruerint, quo sanè scripti novitatem demonstrassent? Sed hec dimitimus.

Judas iste ad quos locos catholicum fidem propagaverit, atque unde scriperit, quae tempore, potius audiemus ab altero, quām quis expectaret à nobis dici. Greci Mesopotamia Apostolum dicunt, Paulinus Lybia, F. rituatu Persidi; post Apostolorum fere omnium interium scripsisse versibus 17 et 18, indicare videtur, ubi et testimonium à Petri epistola secunda deponit: *Menores estate verborum, quæ predicta sunt ab Apostolis Domini nostri Jesu Christi, qui dicebant vobis*, etc. Unde ad omnes pariter in Orientis provinciis ad Christi fidem traductos Iudeos presertim, quos ante Petrus monuerat, missam epistolam esse verisimilimum est, et inscriptio significat: *Ihsus, qui sunt in Deo Patre dilectis, et Christo Jesu conservatis, et vocatis*. Edidit epistolam Iudeas contra hereticos, corruptores fidei, et morum subversores, describique vivis coloribus homines concepientes omnino deditos, fastui, et vanitati servientes, ignave, et turpiter blandientes divitibus quæstus causa, carnis prudenter abreptos, Spiritu Dei vacuos, à quibus discedendum monet, et in percenta Christi doctrina perstandum. Contra Simoniacorum igitur, Nicolaitarum, Gnosticorum doctrinam, et nefanda flagitia Christianos monuit.

ARTICULUS XII.

De Apocalypsi beatissimae Joannis Apostoli.

Ad postremum omnium novi Testamenti librorum tandem ventum est summo Dei beneficio, quo, utinam, bene nti videamus ad officium nostrum, atque auditorum institutionem! Is est sancti Joannis Apostoli et Evangelista Apocalypsis, seu *Revelatio*, unus de librorum propheticorum generi. Ecclesiæ reliqua

qui et ab Apostolo scriptus est, et in divinorum numero non referri non potest; idquæ à nobis in hoc articulo agitur, ut probetur, sicut in ceteris actum similiiter est. Apocalypsim non tam sacrum esse librum, quām à Joanne Apostolo conscriptum, quod etsi brevibus expediri oporteat, nihil tamē negotio dimidutum iri speramus, nisi, quod injuriosum est vel cogitare, spem nostram corum impatientia falleret, quibus haec tamen consultum volumus.

Libri initium est: *Apocalypse Jesus Christi, quam dedit illi Deus patrum facere servis suis, que oportet fieri et significari*, mittens per angelum suum servo suo Joanni, qui testimonium perhibuit verbo Dei, et *testimonium Jesu Christi quacumque vidit*. Porro nisi Evangelista Joannes huc scripsit, qui, que Christi viderat, testatus est, ut in Evangelio, atque in epistolis inquit, nonne impositor quidam ejus nomine, et veluti colore notis assumptis scriptis per summum nefas? Quomodo vero tantam Apocalypsim liber habuisse fidem, quantum habuit apud veteres Patres, si auctor tam impudenti mendacio orationem suam exorsus lectores fellissem? cùm presertim addat ad septem Asiae Ecclesias, quas Joannes administrabat, et ab insula Patmos, quod deportatus est sub Domitione, se scribere? Quocirca antiquiores Ecclesie Patres, quorum monumenta extant, summā consensione Joanni Apostoli Apocalypsin attribuerunt, quos brevitatē studens tantum nominō, ne articuli magnitudo crescat. Justinus, in dialogo contra Triphonem, ultra medium Apocalypsin dicit esse Joannis Apostoli, atque eam commentarius illustrat. Irenaeus, lib. 5, cādēn in sententia est, asserens præterea scriptam sub finem imperii Domitioni, edificare et ipse in eamdem commentarios, ut de utroque testatur Hieronymus, libro de Scriptoribus Ecclesiasticis in Joannem: *Scriptis Apocalypsin, quam interpretatur Justinus Martyr, et Irenaeus Origenes, homil. 7 in Josue, et in Psal. I, Apocalypsin Joanni Apostolo tribuit; quod et facti Eusebius in chronico anni Domini 96: Secundus post Neronem Domitionus Christianos persecutus, et sub eo Apostolus Joannes in Patmos insulam relegatus Apocalypsin vidit, quam Irenaeus interpretatur*. Consentit Athanasius, in Synopsi, Epiphanius, heresi, lib. 51; Chrysostomus, lib. 2; Chrysostomus, homil. 5, in Psal. 91; Damascenus, lib. 5, cap. 18. Sunt autem hi Graci omnes, quorum multos præterea. Ex Latini Tertullianus, lib. 4 contra Marcionem; Victorinus Pictiensis, in Apocalypsin; Hilarius, prefat. in Psalmos, et lib. 6 de Trinitate; Ambrosius, in Psalm. 40; Augustinus, Tract. in Joan., cap. 16; Hieronymus, in catalogo, in epist. ad Paulinum, de studio Script. Joannis Apostoli, Joannis Evangelista Apocalypsin esse affirmant; atque hanc esse sententiam omnium Latinorum in epistola ad Dardanum Hieronymus non dubitat dicere; atque ut citius absolvam concilii Tolitanum IV testimonium sub 8. Isidoro Hispanensi, anno 636, non afferre non possum: *Apocalypsin librum multorum conciliorum auctoritas, et syndicae sanctorum presulam Romanorum decreta Joannis Evangelistarum esse*

praescribunt, et inter divinos libros recipiendum constituerunt. Clementem Alexandrinum, Pedagog., lib. 2, cap. 12, et lib. 6 Stromat.; Dyonymum Alexandrinum apud Eusebium, lib. 7, cap. 25; Cyprianum, epist. 65; Gregorium Nazianzenum, orat. 56; Rulium, in exposito. Symb.; concilium Carthaginense III; Innocentium I, et ceteros Apocalypsin u.i. Scripturam sacram, nullo indicato auctore, usurpantes proferre non est necesse. Severus enim Sulpius, lib. 2 Hist. sacr., inquit, Apocalypsin, à quibus non recipitur, aut stulte, aut impio non recipi.

Quid postuleat præterea ostendit sibi, qui nondū ex his videt Apocalypses auctorem, et autoritatem, planè nescio. Quis autem est, qui amplissimos testes in alto Ecclesie gradu collocatos, duces optimæ scientie, non sequatur? si enim sunt, qui Grotius, qui Flacius Illyricus, qui Socinum, qui ceteros hereticos per moverunt. Grotius adnotatus in titulum Apocalypses scribit: *Apostoli Joannis esse hunc librum tradidere illi, quibus merito creditur. Justinus contra Triphonem, Irenaeus, Tertullianus adversus Marcionem, et alii multis in locis; quibus consentiant Origenes, Clemens Alexandrinus, Cyprianus, et post eos alii multi. Flacius Illyricus argumento in Apocalypsin: Si is habeatur fides Patribus, qui propriis ad hoc accesserunt seculum, uti certè exquisissimum est, quales sunt Justinus, Tertullianus, Irenaeus, Apollonius, Theophilus Antiochenus..., affirmari poterit, etiam ut Joannis Apostoli primo illo seculo habitat. Our enim tam certò Joannis Apostoli esse confirment, si dubium de eis existimat sententias antecessorum cognovissent? Socinus, de auctorit. Script. sacr., cap. 1, num. 2, de Apocalypsi ait: Quod scriptum semper communī consensu tributum fuit Joanni Apostolo, et Evangelista. Nunc vero in omnibus Orientis Ecclesias (de Occidentalibus enim nihil dico) sub Joannis Apostoli nomine liber Apocalypses legitur. In Bibliorum polyglottorum Anglicorum editione cū Syriaca tunc Arabica Apostoli Joannis nomen inscribitur; item Joannis Evangelista in Arabicā Erpeni; quæ non idē dico, quod putem istos titulos antiquissimos esse, aut per se valere plurimū; sed ut intelligatur Orientales Ecclesias cum Occidentalibus in auctore Apocalypsis agnoscendo convenire.*

Nunc ex adversariis eos distinguamus, qui, cūm Apocalypsin divinum esse librum dicant, Joannem Apostolum tamē auctorem in eo non aspiciunt, ab iis, qui negant utrumque; et illorum primum argumenta afferamus. Ea autem, potiora salem, visis ei colligisse Dionysius Alexandrinus apud Eusebium, lib. 7, cap. 25, in libro de promissionibus, quem contra Ägyptiorum episcopum Nepotem nomine ediderat. Eo in libro dignitatem quidem Apocalypses auctori totis viribus contra eos, qui ut suppositum à Cerinthio somniatore librum contemnentes; verū se adduci non posse dicit, ut Joannis Apostoli, et Evangelista credat his de causis. Prima, Joannes Apostolus negat in Evangelio, neque in epistolis nomen suum dicit; de se autem tanquam de alienā personā loquitur; auctor vero Apocalypses se nominat his, et tertium,

et se in propriā persona loquentem inducit; est ergo Joannes alter ab Apostolo, minister utique Dei, cui divina consilia poterant. Secunda, Evangelium, atque epistola Joannis codem fere modo exordium habent, easdem sententias istud interdum verbis significatas, idem dicendi genus; contra in Apocalypsi nihil horum est, in cāque aliud prorsis ingenium, alia scriptorū manus agnoscat. Hunc succedit terția, in epistola Catholica sermo grecus purus est, atque elegans; in Apocalypsi verò rūdis, barbarus, solēscimus sententias. Quarta, in Apocalypsi nullum facit auctor epistolarum à se scriptarum mentionem, dum ad septem Asiae ecclesias scribit, quām fecisset Joannes Apostolus eā occasione data, si ipse librum illum composuit. His Dionysii Alexandrinī causis alias adjungimus ab importibus quibusdam productas. Quo tempore vivebat Joannes nulla, aiunt, erat Thyatira Ecclesia, cūm tamen scriptor revelationis præceptum scribendi adangelum, id est, episcopum Thyatire habuisse narrat, cap. 2, 18: *Et angelus Thyatire Ecclesia scribe...* Item in Gracis codicibus titulus est: *Ἄπολλην τοῦ πατρὸς Ἰωάννου, Revelatio beati Joannis theologi*. At si Apostolus Graci credidissent, illustris Apostoli agnomen fuisse inscripturos planum est.

His tamē facile resistitur, quæ non intelligo, quomodo in mentem Dionysii Alexandrinī venire poterint, qui sacrum librum esse Apocalypsim facetur non modo, verū etiam strenue defendit. Si enim Joannes Apostoli non sit, necesse est fallacie hominis esse se Joannem Apostolum simulans, atque assumptus sibi Apostoli personam ad fidem visi conciliandam. Verū qui mentitur, in eo ipso quod menditur, et fallit, impulsorem Deum non habet; auctor ergo Apocalypses, nisi Joannes Apostolus sit, non potuit divitis libris conscribere. Sei pāncis ad objecta respondemus. In aliis epistolis Joannes nomen suum retinet, in hac se nominat, quia in aliis prætermittit optimo poterat; in hāc autem noui poterat, nisi omnino à prophetarum, quibus quidem apparuit, consuetudine recessisset. An non usitatis: *nūm est propheta futurorum cognitorum per vīsum de sc̄p̄is loqui, et nōmen suum repete?* Daniel ut minimum octies ait: *Ego Daniel. Quid ergo novum sit Joannem ter dixisse: Ego Joannes?*

Neque tanta est stylī distantiā libri Revelationis ab Epistolarum, atque Evangelii stylō, nisi illa, quāne sc̄r̄o postulat prophetice ab historicā, atque epistolarī oratione sermo, et rerum obscurarū à nos toribus. Capite primo Evangelii, vers. 14, scribit: *Vidimus gloriam ejus; capite ultimo, v. 24: Ihsus est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, et scripsit haec, et scimus, quia verum est testimonium ejus. Epistola 1 exordium est: Quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus....., et verbo vitæ...., et testamur.* In Apocalypsin autem initio: *Qui testimonium perhibuit haec verbo Dei, et testimonium Jesu Christi quacumque vidit. Vocabula præterea, verbi et agni, qui dilexit nos, et lavit nos à peccatis nostris in sanguine suo, que prævia videntur Joannis Apostoli, utrobique adhuc-*

tur; sunt ergo alicubi in Evangelio, in Epistolis, in Apocalysi sententiae credem, eadem locutio.

Iterum si impositior stylus propheticus libri est, aliorum verò nitidior, à rerum obscuritate id proficiscitur, non à diversa auctoris persona. Illud etiam minus mirandum est, virum in exilium inter barbaros, et ignotos scribentem, quibus ad emendandum, et purgandum sermonem ut vel non poterat, vel non expediebat, minus politè locutum, quād dum Ephesi versatur in cultiore provinciā, ubi notarios, vel amicos græcē magis scientes adhibere commodum erat ad abstergandam à navis locationem.

Quid verò aut debuerint, aut potuerint in Apocalypsi commemorari epistole, quas nescimus, an scriperit antequam in exilium pelleretur, et creditibus est post redditum ab exilio scripsisse? Paulus ad Timotheum scribens epistole ad Romanos date non meminit; sicut neque in aliis epistolis, quas serius misit; ergo ad Romanos epistola Paulo adjudicabitur, ad summam scriptor Apocalypses Joannes ille est, et Ecclesiarum Asia administrator et in Pathmos insulam abductus; at nulli Joanni alteri haec convenienter præter Apostolum. Apostolus ergo Apocalypsim scriptis, quidquid Dionysius Alexandrinus vismusit, qui certè ad antiquioribus Patribus Justino, Ireneo, alisque hac in re discessit.

Nullam fuisse Thyatirensem Ecclesiam apostolica retate Epiphanianus Alogus dedit, qui hoc ipsum objiciebat; respondit autem Joannus propheticus spiritu edoctum, que ventura erant, prævidisse; nonne futuram Thyatirense Ecclesiam, que postea Phrygianorum erroribus turbaretur. Verum quod concessit Epiphanianus è forte de causa, quod publicis monumentis probare non posset Thyatirense Ecclesiam ab Apostolis institutam, plenèrumq[ue] ab interpres negatur; nam apertis ex Apocalypsi, atque ex historiā constat existisse; nullis vero rationibus contrarium suadetur. Si quis autem velit cum Eusebii dicere ex gentilibus quidem Ecclesiam nondum fuisse coactam: sed ex Hebreis jam coaluisse, quomodo Thessalonica Ecclesia erat, antequam illuc Paulus adventaret, dicit quidem, per me licet.

Deinde theologum et nos maximè dicimus Joannem Apostolum, qui titulo neminem æquius unquam insinuari decuit. Cùm enim theologus is sit, qui aptè de divinis loquitur; Joannes autem Patrum fere omnium iudicio idè volanti aquila comparetur, quid ceteris de humanitate Christi scribentibus aliis ad majestatem divinitatis ascenderit, quis est, qui theologorum omnium prestanissimum Joannem non fateatur? Quo nomine et Dionysius Areopagita in epistola ad eudem Joannem, et auctor Synopsis, et alii veteres Joannem Apostolum nuncuparunt. Crediderunt autem procul dubio Graci antiquiores Patres hunc eundem, qui theologus ab his dicitur, et Apostolum esse, et Evangelistam; theologi autem titulum Apostoli titulo accommodare esse ad argumentum, quod in Apocalypsi tractatur.

Reliquum est, ut Marcionitas, Alogos, et reliqui

hujus furfuris hereticos audiamus, quorum etiam accusations Dionysius idem Alexandrinus, et Epiphanius in scripta sua retulerunt. Alii illi non paucos veteres Apocalypses librum sprevisse, et singula capita refutasse, ut omni sensu vacua, nihilque sacri habentia, neque id sine causâ; nam ejus libri initio aperta falsitas est, que tegi nullo queso colore possit. Dicit enim beatus homo, qui legerit, audierit, servaverit ea, que in libro sunt scripta (vers. 3); at quis unquam neque intellectus, neque unquam futura ut intelligentur, sequi faciendo potest? Sunt autem tantâ caligine, tam spissis tenebris involuta, tamque in profundo demersa, que in Apocalypsi leguntur, ut vel acutissimus desperare debeat si ilorum scientiam assecuturum; ex quo sequitur neque Joannis, neque apostolicis viri eum librum esse. Rursus Cerinthus ejus libri inventor meritò creditur, qui gloriòsus Joannis nomina somnia sua texti, nemini unquam probanda, nisi Joannem se esse fuisse. Quod et Caius orthodoxus scriptor, de quo jam supra dictum est, apud Eusebium, lib. 5 Hist. Eccles., cap. 28, Cerintho exprobrat revelationes scripsisse illum, ac si magnus fuisse Apostolus, mentitumque ab angelis sibi fuisse exhibitas, inter cetera futurum post resurrectionem terrestre Christi regnum exigitissima, hominesque corporis voluntatis fructus Hierosolymis, et annos milles in apparatis missus acturos; que omnia in Apocalypsi Joannis descripta sunt. Præterea inepta multa, atque indigne divini Spiri[t]us majestate in tota Apocalypsi leguntur, ejus generis illa sunt de septem candelabris, septem angelis, septem tubis, septem phialis, septem sigillis, etc. Illa quoque de nuptiis agri, aliquaque permulta. Addatum his sanctum Hieronymum in epistola ad Dardanum fateri à Gracie Apocalypsin non recipi: *Nec Gracorum quidem Ecclesie Apocalypsin Joannis eadem liberata recipiunt.* Epiphanium verò, heresi 51, cap. 32, n. 5, de Alogis, veniā illos, atque excusatione digno fore census, si solam Apocalypsim repudirent. Eusebium, lib. 3 Hist. Eccles., cap. 44 et 45, dubitanter de Apocalypses auctoritate loqui. Quod Cyrillo Hierosolymano, ab Amphilochio, à Gregorio Nazianzeno, et Laodicensi synodo in catalogo sacrorum Librorum præteriti. Haec sunt que hereticis magna videntur.

Sed videat, quād non sit difficile respondere. Ad primum quidem, non agrè adversarii assentimur veritas quodam multam suspicionem de libro hoc nostro habuisse; imò et librum non approbasse; at quemquam ex his capitum singulorum refutationem suscepisse, ut Dionysius Alexandrinus apud Eusebium reliquit, asseverari non possumus. Qui enim fieret, ut Hieronymus ipse, et Eusebius, atque alii priscorum temporum Patres talium scriptorum non meminissent? Dūm enim commentarios scriptos in Apocalypsi ait a Melithone Sardicensi, ab Hippolyto, a Pictaviensi Victorino, à Justinō, at Ireneō; dum non dissimilant ab aliquibus Apocalypsi non esse creditum, opportunum erat et adjungere ab aliis locos omnes consutatos; quod cùm illo non addiderit, Di-

nysius autem nullum adversariorum scriptorem nominaverit, idè retrahimur ab adhibendâ omnino ipsi fide. Si tamen uspiam tentavit quis Apocalypsi librum opponere, neglectum hominem fuisse operat, et opus pariter contemptum, quoniam neque hominis, neque operis apud ullum Patrem mentio est. Illud jam non euro, librum quibusdam omnino imperceptum apud eosdem auctoritatem non obtinuisse; nam qui sensu vacuum, et carentem sanctitate dixeré, ille certè nihil intellexerunt.

Etsi verò obscuriores sepè sint in Apocalypsi sententias ignorantes opponunt intelligi omnino nihil, et falso scribi beatum eum esse, qui propheta verba servaverit. Apertissimum est in libro id agi, ut adducantur homines ad peccatorum peccatum, ad patiendum in periculis, in vexationibus, in cruciatiis, atque ad perseverantiam in fide, ac bonis operibus; unde et precepta vita clarissima traduntur de constantia in adversis, que hominum perversitate accidunt, de odio habendis hereticis, de fugienda pseudoprophetis, que omnia simplices fidèles intelligent, et sequi debent sine abstrusiorum proprietatum investigatione. Sunt et multa de judicis Dei, de summa Dei maiestate, de obsequio Deo præstando, de adoranda divinis mysteriis, que inter prophetiarum obscuratas emicant, atque à fidibus ad divinum verbum audiendam paratis magno cum emotueto percipliunt. Dicunt autem mox de eis, quam exaggerant, Apocalypses caligine, et tenebris toti sermoni offusis.

Cerintho librum attributum esse ab illis, qui Cerinthi deliria in eo tradi putabant propter mysteriorum ignorantem, non disputo. Verum aditè distat sancta doctrina Joannis ab eis heresiarchæ erroribus, ut nihil magis, nihilque tam contrarium sit, si rectè illa intelligatur. Millenariorum ineptias prodidisse auctorem Apocalypses, ita tantum dicere poterunt, qui mystico littera sensu non inspecto, que de Agi gloriâ post victorias, post inimicorum credem, post triumphos propagata; item que de magnâ celebritate actâ ad milieos annos, id est, ad tempus nullo limite definitum, sub imagine nuptiarum describuntur, dicta accepterunt per eum nuptias, deinceps corporis voluntatis, ut sonare littera videtur; vel saltem de spiritualibus sanctarum animarum in hoc seculo delicias, priusquam illa eternâ in celis beatitate fruenterit. Caius autem illustris scriptor apud Eusebium dixit quidem Cerinthum, ac si magnus fuisse Apostolus, revelationes suas edidisse, easque dannat; at nihil plane logitur de Apocalypsi apud nos in canonico libros relatâ. Scriptor enim Cerinthus librum revelationum, Theodore etiam te te, qui sit ab heretico illo revelationes scriptas, quas ipsemet se habuisse fingebat, in quibus maxime seruo erat de terrestri Christi regno mille annis duraturo Hierosolymis in cibo, et potu, corporisque voluntatis; quare et Valesius ambigui Eusebii verba sic interpretatur: *Cerinus per revelationes à se, tanquam à magno quadam Apostolo conscriptus, communicebat...* Librum ergo revelationem à Cerintho magno Apostoli instar suomet, non alterius nomine Apo-

tione nubes disperleretur? Quæ etiamnam manet in Ezechiele interpretando difficultas, et si post Christi obitum omnia à veteribus prophetis significata mysteria recusa esse videantur? Cm̄ igitur non minus propheticus Joannis liber sit, quām quilibet alterius veteris scriptoris, qui remota providerit; nec minus Joanni, quām Danielli, et Ezechiel portenta, ac veluti monstra apparuerint, nulla esse obscuritas potest, quæ libri dignitati officiat. Quamobrem licet cum qui busdam Patribus sentiremus, nonnisi post omnium seculorum lapsus afflourat lucem, quā apertè adspiciantur, quæ Joannes perscripsit, nemo nos prejucicavit, nemo scriptor potest inceptum arguere.

Jam importunitas esset, qui nunc à me ullam Apocalypses symbolorum explicationem postularent, quam oportet ab explanatoribus sacrum Scripturam haurire; dicam tamen festinauter, que dicit solent à Patribus, et rei sacre interpretibus de significatione rerum quarundam, quas Angelus Joanni monstravit. Omito hic, ut vidatis, dūm Patres nomine, insulsas aquæ, ac impias hereticorum interpretationes calamitas, et contumelias plena à clarissimo Bossuet presertim confutatas, qui sub bestie, meretricis, Babylonius symbolo Pontificem Romanum, Romanum, Romanam Ecclesiam in idolatriam prolapsum notari volunt, eidemque Ecclesie, proper defecitionem à fide, gravisimam calamitatem, et subvercionem denunciari, quas effluitum jam à ducenti annis imminere in proximos dies. Ex patribus autem, et interpretibus, qui probabilitate dixeré, ali omnia de postremo iudici die, alii de agitissimum Ecclesiae statu inter horribiles vexationes procellas ante iudicii diem, visiones, et prophetias plerisque explicant; nam qui ad mortalem sensum totam Apocalypsin tradidunt, at omni difficultate se citius expedient quidem; at fortasse Joannem non intelligent, et potius, quod videtur ipsi, quām quod videt Joannes, proposunt. Primi in septicipitem bestiam Antichristum intelligunt; in duabus testibus Enochum, et Eliam; in septem plagiis, septemque physalis ire Dei plenis omnes calamitates interitum mundi proxime antecedentes; in regno mille annorum felicitatem justorum per annos milia in terris cum Christo perduraturam, ac si ipse nuptias celebraret. Verum isti licet cetera non peccarent, hoc postremum certè, profligato dum Millennium errorre, nemini probare possunt. Reliqua vero mihius cum Joannis verbis videantur consentire, si omnia ad mundi finem rejoicantur. Nam Angelus jobet, Apocalyp., cap. 22, v. 10, librum non obsignari: *Ne signaris verba prophetie libri hujus; tempus enim prop̄ est.* Quæ autem vix tandem sunt eventura, apud Daniellum, cap. 8, v. 26, obsignari, et claudi jubentur: *Tu autem visionem signa, quia post multos dies erit.* Quæ ergo hic non sunt à Joanne signanda, multa saltim, debent fieri citius quā mundi machina dissolvatur.

Ahi magnum jam rerum à Joanne provisorum parē evenisse arbitrantur; et quamvis dissident inter se in visis singulis aptandis ad ea, que acciderunt,

conveniunt tamen omnes ab Ecclesiastico, et profano Romanorum historiâ repetendam esse prophetiarum explicationem, atque in tres veluti partes totam Apocalypsin esse dividiendam. Prima, tria priora capita complectentem, in quibus Joannes septem Asia Ecclesias reprehendit, admonet officiū, confirmat in bono. Secundum, continentem sexdecim sequentia capita, ubi calamitatis, scrūtas, res adversa, bella Ecclesie inferenda à tyrannis persecutoribus primū describit, deinde victricem Ecclesiam, et ultorem Deum fusi martyrum sanguinis. Tertiā, tribus posterioribus capitibus comprehensam de Antichristi adventu, de mundi interitu, de triumpho filii Dei, de beatorum martyrum felicitate, de mortuorum revocatione ad vitam, de postremo iudicio. In hac distributione prima pars vix ullam habet difficultatem. Quid tercia continet, intelligit quantum est opus, quantum singulariter figurarum vim quæ est, quiescat? Secunda illustrari potest historie sua. Sane nihil est, ut interpres istos reprehendamus, dum, sicut ex gr. : Bestia septiceps significat septem imperatores insectorum Ecclesie; altera autem cornibus instauri instructa, Julianum Apostamatam; decem cornua iis succedentia decem barbaros reges, qui in Romano imperio sedem posuerunt; mulier à draconے fugiens, pariousque in deserto Del Ecclesiam, que coacta quidem est in persecutionibus velut delitescere, ex at latibulo peperit, et crevit. Anni autem tres cum dimidio, seu quod idem est menses quadragesita duo, seu dies 1260, indicant tempus, quo Diocletianus Ecclesiam afflitit; terra Babylon meretrice Roman idolatria detidam; plague, quæ Deus in terram immisit, et quas effudit ira sua physalis, animadversiones Dei in Romanum imperium; liber signatus ab agno reclusus, divina consilia, quæ Christus Jesus cognovit, et Joannis manifestavit, ut reliqua hujus generis preterreant, et alia, quæ ad declarandam Dei majestatem, potentiam, magnificientiam propheticas imaginibus assumuntur angelorum tobis clangendum, templi, candelabrorum, arce, vestium sacerdotialium, altaris, victimarum, throni, animalium, seniorum. Hæc enim omnia similia sunt figurarum, quibus veteres prophetæ, presertim Ezechiel et Daniel, futura predixeré. Numeri autem vel angelorum, vel tubarum, et philarum non est, cur rationem quis exigat. Septenarius enim numerus in Scripturis ponitur pro numero quolibet ingenti. Sed his contenti simus, quibus ostenditur inepitia non esse symboli futurorum rerum à veteribus etiam prophetis usurpata vel ad reverentiam divinae maiestatis inspirandam, vel ad regnum vicissitudines, et Ecclesie Christi modò depressionem, modò gloriam exprimentas. Nihil dico de Agni nuptiis, quibus jam monui Christi Domini cum iustis animabus, cumque Ecclesia sponsa eternam coniunctionem indicari.

Denique nihil est, quod ex quibusdam paucorum Patrum ambiguis aliquibi sententias concludatur, cum eodem ipsis plerisque à nobis testes amississimos adhiberi compertum sit. Hieronymus, vel quia non le-

geretur ètate sùa in græcis Ecclesiis Apocalypsis Joannis, vel quia Amphiloëhus, Gregorius Nazianzenus, in carmine, Gregorius Nyssenus, concilium Laodicense, inter Scripturas canonicas Apocalypsin non numeraverint, at à Græcis non recipi; ceterum ab iis receptam suadent non modo, sed et persuadent testimonia supra commemorata, et Epiphanius præ ceteris S. Ieronymo annis proctoris, qui contra Alogos, et Theodoianos Apocalypses auctoritatem tinctur, eorumque accusationibus responderet. Epiphanius vero eidem non quām in dubium venit ejus libri fides, cisi dum Alogos tertium Joannem cum Evangelio, et epistolis rejecientes confutat, excusatione quadam dignos fore dicat, si Apocalypsin tantum parvi facerent; maioris certè inquietatis hereticos arguit, quid Evangelio, et prime saltem epistole, quām quod Apocalypsi non credent. Nihil enim habebant, qui protervatum suam illi colorarent, isthac certissima usquequo contenta Joannis scripta, cùm tamen Apocalypses repudiacionem libri saltem obscuritate quadam, apud nonnullos etiam Catholicos dubitatione, possent praetendere.

THESES

DE DIVINITATE ET CANONICITATE SACRORUM LIBRORUM GENERATIM.

I. Libri probata auctoritatis in sacrorum catalogum, nempe *canonem collati, canonic dicti sunt;* in eum non conclusi *apocryphi*, quasi obscuri, vel funditus repudiati, vel, propter publici iudicij silentium, dubitabiles. Canon non illico totus confit potuit, sed crevit processu temporis, ut Librorum dignitas declarabatur. Moyses primus Libros Legis sacro volumine compedit; Mosaico illi accessionem fecit Esdras, et Synagoga magna reliqui appositis, quos Hebrei suscipiunt. Deinde Christi Ecclesia cùm propagata est, apostolicos, solo publico consensu, absque editione decreti, in canonem recepit; deinde lege latâ panceras quosdam cùm stante, tunc eversa Synagoga à divinis Viris, ab Apostolis descriptis, sanctissimis, gravisimisque consilio approbavit; unde orta est prot, et *deuter-canonicorum* distinctio, quā prius, et posterius approbationis tempus in pari omnium dignitate notatur. Hanc Ecclesie legem nemo reprehendet, siquidem nōrit, quomodo ab Hebreis in canonis collections processum sit, et causas in genere consideret, quibus permota, non modò de apostolicis libris, sed et de quibusdam a Synagogâ profectis judicavit.

II. Canonici libri omnes eā sunt antiquitate, quam indicant, non scripti serius, priscis autem hominibus attributi ad jactandam vetustatem. Ne infinita sit questione, exemplum transcurrentia aqua ratione per ceteros ponatur in Mosis; hi enim plus reliquis exigitantur. Mosaicis libri antiquissimi sunt, Hebraico populo traditi vel antequām poete ulli, philosophi,

historici ceterarum gentium quidquam eorum mandarent litteris, que constet mandasse. Neque dubitandum est, quin'externi ii scriptores multa ex Mosaicis excerptinerint, rectè scripta detorscrint, profano ornatum vestierint, et magis ex parte fabulas invenerint. Prudenter ergo infideles, quantum velint, *Ægyptum sapientem totius parentem*, anquām efficient, existente ante Legis Mosaicæ scriptiōnem *Ægyptios* sacerdotes, qui de Religione, de moribus, de rebus publicis administrandis scripsint, quos Moses expresserit.

III. Cum antiquitate conjuncta est dictorum, et factorum veritas tam à domesticis Judeis omnibus, quām ab externis non minus ad hec idoneis testibus confirmata. Oportet autem fateri, non esse scriptum quidquam alienum veritatis, seu res sub immensi populi oculis cadere, seu ad præteritam atatem referretur; multa enim, atque illustria ad eo veri indicia sunt, ut veritatis amator non sit, qui ea non adspicerit (que si in suis codicibus Judei vident, necesse est, ut in Mattheo quoque, et ceteris Evangelistis videant). Incredibili, qui Mosaicorum librorum scriptorem cum Græcis, cum Romanis fabulosis legislatoribus comparant qui populi Hebraici decipi facili ruditatem, atque insulsitatem exaggerant, ut veritati historia detrahant, ridiculi ipsi sunt, et insulti. Qui vero obtrectant descriptioni creationis, atque interitus rerum ex aquis diluvii, quid cum nature legibus, ac motibus narratio non conveniat, suspicionem nobis non movent,